

Gieysztor, Aleksander

Pieniądz i wymiana we wczesnym średniowieczu

Przegląd Historyczny 51/3, 627-628

1960

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

go, zakazującego noszenia długich włosów i — jako odzieży — kożuchów. Hošek sądzi, że w ten sposób ludność manifestowała swe sympatie do „barbarzyńców”.

Tak wygląda krótki przegląd nowszych czeskich prac na temat historii Rzymu. Jego użyteczność dla polskich historyków będzie chyba polegać nie tylko na zaznajomieniu ich z tematyką prac czechosłowackich badaczy, ale także na tym, że ułatwi on nawiązanie kontaktów tym autorom, którzy pracują nad podobną tematyką.

Pavel Oliva

PIENIĄDZ I WYMIANA WE WCZESNYM ŚREDNIOWIECZU

Ósmy tydzień dyskusyjny włoskiego ośrodka badań wczesnośredniowiecznych, o którego działalności w tym miejscu już pisano kilkakrotnie (ostatnio por. „Przegląd Historyczny” t. L, 1959, s. 408—410) został skoncentrowany dokoła zagadnienia wymiany i pieniądza. Obrady miały miejsce w siedzibie *Centro Italiano di studi sull'alto medioevo* w Spoleto w dniach 21—27 kwietnia 1960 r.; wycieczka naukowa poprowadziła uczestników obrad przez Montecorona i Petroia do Città di Castello w północnej Umbrii. W spotkaniu wzięło udział łącznie około 100 osób spośród samodzielnych i młodszych pracowników nauki z kilkunastu krajów; z Polski uczestniczyli A. Gieysztor, R. Kiersnowski, T. Rosłanowski i St. Suchowski.

Wykład wstępny miał Gino Luzzatto (Wenecja) o stosunku ekonomiki naturalnej do ekonomiki pieniężnej na Zachodzie Europy, po czym właściwe obrady wraz z dyskusją rozpoczął referat Philipa Griersona (Cambridge) o sprawie monety bizantyńskiej we Włoszech VII—XI w., obrazujący szybko postępujące ograniczanie jej funkcji do roli miernika wartości i środka tezauryzacyjnego. Z kolei Roberto Sabatino Lopez (Yale University) przedstawił społeczną i ekonomiczną rolę minterczy w zbarbaryzowanej, ale nadal upieniężnionej Italii. Ugo Gualazzini (Parma) mówił o aspekcie prawnym problemu pieniądza włoskiego we wczesnym średniowieczu, akcentując jego znaczenie publiczne jako nieutraconego spadku po antyku. Dwa referaty hiszpańskie, Claudio Sanchez Alborno (Buenos Aires) i Luis G. de Valdeavellano (Madрид) o pieniądzu, wymianie towarowo-pieniężnej i ruchu cen na półwyspie Iberyjskim VI—XI w. odczytano w zastępstwie nieobecnych autorów. Z powodu nieprzybycia autora spadł zapowiedziany referat Jean Huberta (Paryż) o roli monety w twórczości artystycznej wcześniejszego średniowiecza; zamiast niego Paul Goubert (Rzym) powrócił do tematyki pieniądza bizantyńskiego na Zachodzie.

Z dużą uwagą wysłuchano interesującej metodycznie prelekcji Jeon Lafaurie (Paryż) o możliwościach wyznaczania dróg handlowych przez skarby merowińskie, a także przejrzystego wykładu Fernanda Vercauteren (Liège) o obrocie pieniężnym we Francji północnej; z ostatniego wykładu warto zanotować słabe poświadczenie na miejscu, w krajach emisji, produkcji mennic lotaryńskich za to znakomicie reprezentowanej, jak wiadomo, w strefie bałtyckiej. Joachim Werner (Monachium) omówił obieg pieniądza w Niemczech południowych i zachodnich V—VIII w. w świetle zachowanych tylko w grobach monet oraz luźnych w związku z zanikiem skarbów na tym obszarze w pocz. V w. Przegląd sytuacji monetarnej w różnych krajach kontynuował Ph. Grierson przedstawiając swój pogląd na funkcję pieniądza w Anglii VI—IX w.; jest on zdania, że moneta miała tam wówczas jedynie znaczenie miernika wartości.

Wykład Sture Bolin (Lund) o mennictwie skandynawskim doby Wikingów wywołał żywą wymianę zdań uczestników zgodnie z zarysowującą się dziś rewizją poglądów na przecenianą jeszcze niedawno rolę handlu północnego we wczesnym średniowieczu. Międzynarodową funkcję pieniądza bizantyńskiego w VII—X w. w całym basenie morza Śródziemnego krytycznie zreferował Vitalien Laurent (Paryż).

O strukturach ekonomicznych w krajach słowiańskich i początkach wymiany towarowo-pieniężnej mówił A. Gieysztor, po czym Valentin L. Janin (Moskwa) przedstawił problematykę badań nad pieniądzem na Rusi IX—XII w. Dyskusja przeprowadzona łącznie nad tym referatami oraz wystąpienie Erny Patzelt (Wiedeń) o stosunkach Szwedów z Orientem arabskim pozwoliła wyjaśnić ważne momenty z historii handlu luksusowego i genezy wymiany towarowo-pieniężnej, m. in. z głosem G. Székely (Budapeszt) o stosunkach węgierskich X i XI w. Istotne elementy do sprawy handlu dalekosiężnego i gospodarki naturalnej wniósł referat Joachima Wernera o świadectwach archeologicznych i numizmatycznych ekonomiki wschodniomerowińskiej VI i VII w. z ciekawym przedstawieniem roli rzemiosła wędrownego w zakresie złotnictwa.

Duże i sporne wrażenie wywołał efektowny wykład Carlo M. Cipolli (Wenecja) o istocie pieniądza średniowiecznego, będący próbą zastosowania aparatu pojęciowego ekonomii współczesnej do zjawisk wczesnego średniowiecza; cenne wydało się wyprowadzenie pojęcia stopnia płynności pieniądza, którym referent próbował zastąpić pojęcia gospodarki naturalnej i pieniężnej; mniej mogło zadowolić oderwanie zjawisk rynkowych od charakteru produkcji. Stały rzeczoznawca językowy spotkań spoletańskich Carlo Battisti (Florencja) zajął się reperkusjami leksykalnymi handlu wschodniego w okresie justyniańskim tzn. przed dużym i ważnym wkładem arabskim w terminologię romańską; analiza słownika łaciny ludowej V—VII w. pokazuje wcale poważny wkład owych *mercatores orientarium specierum* w nazewnictwie korzeni, minerałów, transportu morskiego, tkanin itp.

Podsumowanie obrad przypadło R. S. Lopezowi, który ze zwykłą sobie swadą wykorzystał dorobek tygodnia dla wydobywania kilku cech, tej obszernej wymiany poglądów. Podniósł przede wszystkim jej wielostronność tak geograficzną jak rzeczową, a następnie pośród dotkniętych problemów — kontrastowość świata śródziemnomorskiego wobec krajów zaalpejskich i Europy środkowej oraz wschodniej.

Zapowiedziano ze strony organizatorów tematykę następnego spotkania w r. 1961; będzie to sprawa zakresu i treści pojęcia wczesnego średniowiecza, oświetlona z możliwie rozległych punktów widzenia zarówno specjalistycznych jak geograficznych.

A. G.

*

W dniach od 2 do 4 listopada 1959 roku obradowała w Pradze międzynarodowa konferencja poświęcona problemom literatury Oświecenia w krajach Europy środkowej i wschodniej. Konferencję zorganizował Komitet Słowianoznawstwa Czechosłowackiej Akademii Nauk. Udział w obradach wzięli oprócz gospodarzy przedstawiciele Bułgarii, NRD, Polski i Węgier. Wygłoszono 3 podstawowe referaty: J. Dolanský o celach i zadaniach konferencji, L. Svoboda o społecznym podłożu rozwoju literatury środkowo- i wschodnio-europejskich w XVIII wieku, oraz F. Vodička, o źródłach odrodzenia literatury czeskiej w XVIII wieku.